Riksdagens protokoll 1994/95:106

Tisdagen den 16 maj

Kl. 14.00 – 15.47

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 10 maj.

2 § Meddelande om frågestunden den 30 maj

Talmannen meddelade att frågor som skulle besvaras vid frågestunden tisdagen den 30 maj skulle lämnas in till kammarkansliet senast *tisdagen den 23 maj kl. 13.30.*

3 § Meddelande om svar på interpellation

Till kammaren hade inkommit följande skrivelse

Interpellation 1994/95:141

Till riksdagen

Beträffande interpellation 1994/95:141 av Ingrid Näslund (kds) om barn till alkoholmissbrukare får jag meddela att jag inte kan besvara denna inom föreskrivna fyra veckor. Skälet härtill är att jag vid interpellationstillfället den 29 maj 1995 befinner mig på utlandsresa.

Jag kommer att besvara interpellationen den 9 juni 1995.

Stockholm den 9 maj 1995
Anna Hedborg

4 § Svar på fråga 1994/95:476 om effekten av nedläggning av häktet i Eskilstuna

Svar på frågor

Anf. 1 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Fru talman! Lars G Linder har frågat mig vad jag avser att göra för att skapa en samordnad besparingsverksamhet mellan berörda myndigheter så att beslutade ekonomiska neddragningar inte skall skapa ökade statliga kostnader. Frågan är ställd mot bakgrund av att Kriminalvårdsstyrelsen har hemställt om att få lägga ned häktet i Eskilstuna.

Häktet Eskilstuna har varit i bruk sedan september 1993. Häktet, som av Kriminalvårdsstyrelsen alltid har setts som ett provisorium, har elva platser och är inrymt i polisens f.d. arrestlokaler. Häktet inrättades för att komma till rätta med den höga beläggningen inom häktesorganisationen.

Kriminalvårdsstyrelsen har nyligen hos regeringen begärt att häktet Eskilstuna skall läggas ned per den 30 juni i år. Under senare tid har häktesorganisationen tillförts platser, bl.a. i Norrköping och Örebro. Ytterligare häktesplatser tillkommer i höst i och med att det nya häktet i Huddinge då tas i bruk. Vidare har beläggningstrycket på häktena minskat något under senare tid.

Kriminalvårdsstyrelsens förslag om nedläggning av häktet Eskilstuna bereds f.n. inom Justitiedepartementet. Frågan kommer att bedömas i ett helhetsperspektiv tillsammans med andra förändringar inom kriminalvården. I den bedömningen kommer jag att fästa stor vikt vid Kriminalvårdsstyrelsens uppfattning om hur en effektiv kriminalvård kan bedrivas. I sammanhanget kommer naturligtvis effekter inom andra myndighetsområden att vägas in. Jag har tidigare redogjort för detta synsätt i samband med liknande frågor här i riksdagen.

Anf. 2 LARS G LINDER (s)

Fru talman! Jag får börja med att tacka för svaret.

Jag har ställt frågan utifrån två olika utgångspunkter, framför allt kanske den mer generella utgångspunkten, att det är viktigt med samordning när nu staten på grund av det statsfinansiella läget tvingas att genomföra stora neddragningar. Men besparingar på en myndighets verksamhet skall inte på ett för staten sammantaget ekonomiskt oförmånligt sätt drabba andra delar av den statliga verksamheten. Detta är ett allmänt problem som det är oerhört angeläget att hela tiden ha kontroll över. Annars sparar man inte pengar, som man tror, när man upprättar budgetramar. Tvärtom leder det direkt till ökade kostnader i andra delar. Såvitt jag kan bedöma av de informationer som jag har fått är just frågan om nedläggning av det provisoriska häktet i Eskilstuna ett sådant exempel.

Den andra utgångspunkten för min fråga är att vi i Eskilstuna och norra Sörmland har upplevt att det har varit väldigt värdefullt att ha ett häkte i Eskilstuna.

Med en nedläggning blir det tio mil till närmaste häktesplats, vilket innebär direkt ökade resekostnader för häktningstransporter, för omhäktningstransporter, för transporter till huvudförhandlingar. Frivården får ökade kostnader. Advokatkostnaderna, som samhället står för i stor utsträckning, stiger. Vid Polismyndigheten i Eskilstuna har man sagt att man förlorar mångmiljonbelopp på att inte ha ett häkte i Eskilstuna. Därutöver finns en massa andra skäl som inte direkt och omedelbart ger ekonomiska effekter. Jag ber att få återkomma till dessa.

Men jag tror att det är oerhört angeläget, både ur det lokala och ur det generella perspektivet, att ha en helhetssyn på de indragningar som man är tvungen att göra.

Anf. 3 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Fru talman! Det är givetvis så, att i samband med nedläggning av ett häkte, en anstalt eller någon annan institution, måste man göra bedömningen på vilket sätt den påverkar kostnaderna i andra led. Det görs givetvis i detta ärende.

Men jag har anledning att påpeka att häktet i Eskilstuna är ett dyrt häkte. Det kostar ungefär 7 miljoner kronor om året. Dygnskostnaden överstiger vida det som är genomsnittet i landet.

Av ekonomiska skäl är det motiverat att detta häkte, när kriminalvården måste dra ner, blivit ett av de häkten som Kriminalvårdsstyrelsen har anledning att ta med i övervägningarna.

Anf. 4 LARS G LINDER (s)

Fru talman! Det är säkert riktigt att häktet i Eskilstuna har en hög kostnad. Det beror ju på att det är ett provisorium som inte har möjligheter till den organisation och effektivitet som man har vid ett permanent häkte. Jag har anledning att understryka att det på sikt finns behov av ett permanent häkte i Eskilstuna, vilket också är en uppfattning som finns inom Kriminalvårdsstyrelsen.

Det finns också andra skäl att slå vakt om den verksamhet som finns. Det blir inte direkta men väl indirekta ekonomiska konsekvenser när det gäller rättssäkerhetsaspekter. Uppklaringsprocenten för brott i Eskilstuna har ökat betydligt sedan man fick det provisoriska häktet, eftersom polisen vid utredning har bättre möjligheter än om man måste åka tio mil eller mer för att träffa den häktade för vidare utredning eller för att ställa kompletterande frågor. Häktningstiderna blir också kortare. Det är svårt att bedöma hur mycket kortare de blir. Men det innebär också besparingseffekter, som man förlorar vid en nedläggning.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1994/95:486 om ett underrättelseregister hos polisen

Anf. 5 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Fru talman! Lars Björkman har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att förhindra att oskyldiga personer antecknas i det polisunderrättelseregister som en särskild utredare skall lämna förslag till.

Polisunderrättelseverksamhet innebär att polisen samlar in och bearbetar uppgifter om personer som kan antas delta i brottslig verksamhet utan att det finns misstanke om något konkret brott. Sådan registrering sker i mycket stor utsträckning redan i dag med stöd av polisregisterlagen. För att få föra sådana register med stöd av ADB krävs emellertid tillstånd av Datainspektionen.

Under 1991 ansökte Rikspolisstyrelsen om tillstånd att få föra datoriserade underrättelseregister i den allmänna polisverksamheten, men ansökan avslogs. Ett sådant tillstånd har emellertid, efter överklagande till regeringen, i slutet av 1993 meddelats beträffande Finanspolisens

underrättelseregister för uppgifter enligt lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt. Vid beslutet tog regeringen hänsyn till att ramarna för registreringen var angivna i lagen om åtgärder mot penningtvätt och i första hand avsåg transaktioner som hade samband med brottslighet av allvarligt slag.

Vad frågan nu handlar om är alltså att i författning mer generellt reglera möjligheten att föra datoriserade underrättelseregister.

Av frågan att döma verkar det som om Lars Björkman tror att det är min och regeringens avsikt att sådana register skall tillåtas generellt utan närmare överväganden och utan att hänsyn tas till enskildas integritet. Självfallet förhåller det sig inte på detta sätt.

I de direktiv som regeringen har beslutat om har således angetts att utredaren särskilt skall beakta de risker för obefogade intrång i enskildas integritet som en ADB-registrering kan medföra. Utredaren skall också överväga om en registrering skall tillåtas endast för vissa brott och för vissa specificerade ändamål eller kanske först efter det att en viss misstankegrad har uppnåtts.

Som jag förmodar att även Lars Björkman anser, är det av största vikt för oss alla att polisen har tillgång till effektiva medel i sin brottsbekämpande verksamhet, i all synnerhet när det är fråga om brottslighet av allvarligt slag. Det torde inte råda någon tvekan om att datoriserade polisunderrättelseregister, rätt reglerade, skulle kunna utgöra ett viktigt instrument för polisen i dess i många fall alltför ojämna kamp mot sådan brottslighet.

Vid förverkligandet av målsättningen om fri rörlighet inom EU är det också av stor betydelse att informationsutbytet när det gäller brottsbekämpning blir så effektivt som möjligt. Det finns anledning att förmoda att viss registrering av uppgifter av underrättelsekaraktär också kan bli nödvändig för att vi skall kunna delta i det europeiska polissamarbetet.

Genom att direktiven har utformats på det sätt som jag har beskrivit är det min förhoppning att det skall gå att finna en lösning som tillgodoser såväl samhällets krav på en effektiv brottsbekämpning som hänsynen till enskildas integritet.

Anf. 6 LARS BJÖRKMAN (m)

Fru talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret. Jag kan bara konstatera att jag har fått svar på ett område som jag inte riktigt har frågat om. Justitieministern har förutsatt att registret skall upprättas mot en bakgrund som jag inte har skissat. Jag är i och för sig glad om mina tankar är felaktiga.

Jag kan bara konstatera att ett förspaningsregister av den typ man pratar om självfallet underlättar polisarbetet. Det är i och för sig begripligt om man arbetar med sådana metoder i ett samhälle där myndigheter och andra samhällsorgan tar sig rätten att ständigt vara informerade om medborgarnas förehavanden.

Jag tycker som moderat företrädare att denna typ av registrering av enskilda, utan att bevisad misstanke föreligger, rimligen borde ha varit

förvisad till historiens skräpkammare i och med att regimerna i våra östra grannstater har fallit.

Ett sådant förspaningsregister kan onekligen leda till att man hamnar i ett register utan att det finns några misstankar. Registret kan ändå användas på ett sådant sätt att jag som enskild individ inte kan värja mig och min egen integritet.

Det är lätt att tänka tillbaka på Orwells bok, där han talar om att "Storebror ser dig".

Jag kan trots svaret jag har fått ändå inte frigöra mig från misstanken att enskilda polismäns godtycke ligger till grund för att man registrerar, t.o.m. med ADB-hjälp, och upprättar ett register över mig och andra medborgare utan att jag har någon som helst garanti för hur registret kommer att handläggas och skötas i framtiden.

Kan man verkligen garantera enskild persons integritet i dessa frågor? Det är det debatten egentligen handlar om.

Anf. 7 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Fru talman! Jag är inte säker på att jag riktigt förstår vad det är Lars Björkman egentligen talar om. Jag trodde att jag hade svarat på den fråga som Lars Björkman ställer som rör förspaningsregister.

Som jag sade i mitt svar har vi redan sådana, men inte ADB-baserade. Det finns i varje land. Det är ingenting som har varit unikt för tidigare Sovjetunionen. I varje land har man förspaningsregister av något slag.

Det viktiga med dem är att de är mycket noggrant reglerade just för att säkerställa att det inte är enskild polismans godtycke som avgör vad som står där och för att säkerställa att misstag som är kränkande för den enskildes integritet inte begås. Det är just en sådan lagstiftning vi skall åstadkomma.

Anf. 8 LARS BJÖRKMAN (m)

Fru talman! Jag kan konstatera att vi inte riktigt använder samma utgångspunkt.

De direktiv som jag ändå har tagit del av ger vid handen att man utan egentlig misstanke kan registrera människor för ett framtida behov som inte heller behöver vara dokumenterat.

I svaret säger man också att utredaren skall överväga om en registrering skall tillåtas endast för vissa brott och för vissa specificerade ändamål och först efter det att en viss misstankegrad har uppnåtts. Det kan i och för sig tyda på att man, utan att från början egentligen ha bevisskyldighet, kan registrera människor.

Mot bakgrund av de tidningsuppgifter vi har haft tillgång till under senaste veckan kan vi konstatera att inte ens de register som i dag förekommer och de uppgifter som finns i Polisens handlingar kan skyddas på ett sådant sätt att de inte missbrukas.

Jag erinrar mig debatten om de människor som hade lämnat tips till Polisen och t.o.m. belönats för sina insatser. Ändå hade deras uppgifter lämnats ut. Det har lett till oerhört stor skada för dessa människor som helt oskyldigt har drabbats.

Anf. 9 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Fru talman! Det kanske skulle vara befrämjande för debatten om Lars Björkman höll isär sakerna. Jag uppmanar honom att läsa direktiven en gång till. Där står det att registret skall omfatta personer som man misstänker, men det behöver inte nödvändigtvis vara misstanke om ett visst brott. Det måste alltså föreligga misstanke om att det är en person som håller på med brottslig verksamhet. Det är de regler som enligt polislagen redan gäller för de register som i dag förs manuellt.

Det handlar inte om att man skall registrera människor där det inte föreligger någon misstanke över huvud taget. Vi har inget behov av något sådant register. Polisen har inget behov av ett sådant register.

Lars Björkman syftar på att man har tagit in uppgifter om s.k. tipsare i förundersökningsprotokollet. Det har över huvud taget ingenting med Polisens register att göra.

Anf. 10 LARS BJÖRKMAN (m)

Fru talman! Jag har heller inte påstått att det har med registerverksamheten att göra. Det har att göra med möjligheten att skydda människors integritet. Det är det jag har skjutit in min oro på.

Även om vi med de allra bästa förutsättningar försöker skydda alla uppgifter som kan vara kränkande för enskilda människor klarar vi inte uppgiften.

Genom att bygga ut registrens omfattning och delvis också registrens bakgrund ökar antalet människor som figurerar i dessa sammanhang. Därmed ökar också risken för att uppgifter grundade på icke bevisad brottslighet – i varje fall från mina utgångspunkter – kan leda till enskild persons skada. Det är det jag skjuter in mig på.

Jag har fortfarande inte blivit särskilt lugnad. Jag har inte garanterats ett sådant skydd.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1994/95:487 om antalet poliser

Anf. 11 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Fru talman! Lars Björkman har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att kunna kvarstå vid mitt tidigare löfte om att bibehålla antalet poliser. Frågan har ställts mot bakgrund av att regeringen i kompletteringspropositionen föreslår att en del av EU-avgiften skall finansieras genom en höjning av personalomkostnaderna för statligt anställda och att myndigheterna inte skall få kompensation för merkostnaderna.

Jag har vid tidigare riksdagsfrågor från bl.a. Gun Hellsvik uttalat att antalet poliser i landet inte behöver minska under de närmaste åren. Jag vill återigen betona att jag står fast vid detta.

Det framgår av Rikspolisstyrelsens senaste rationaliseringsrapport att det i februari 1995 fanns 17 100 poliser. Under åren 1995 till 1997 kommer polisväsendet att tillföras sammanlagt ca 1 375 färdigutbildade

poliser. Drygt 900 poliser avgår med ålderspension t.o.m. 1999. Polisväsendet får alltså ett nettotillskott på ca 475 poliser fram till år 1999. Dessutom kommer polisaspiranter åter att antas till polisutbildningen fr.o.m. 1997. Dessa förutsättningar innebär sammantaget, även om hänsyn tas till de besparingar som beslutats i budgetpropositionen och kompletteringspropositionen, att antalet poliser i slutet av detta århundrade inte behöver vara mindre än nu.

Anf. 12 LARS BJÖRKMAN (m)

Fru talman! Jag är fullt medveten om den diskussion som tidigare har förts i denna fråga och också de svar som har avgivits. Det är just därför jag förnyar frågeställningen från en annan utgångspunkt, nämligen den att det kommer att göras ytterligare en neddragning som fram tills ganska sent har varit helt okänd.

Enligt de beräkningar som har gjorts på Rikspolisstyrelsen och även på departementet, förmodar jag, innebär detta att man kommer att ha någonstans mellan 100 och 150 miljoner kronor mindre att röra sig med när det gäller den rent polisiära verksamheten. Övriga neddragningar är kända och till stora delar också beslutade.

Vi har politiskt uttryckt en enighet om att det skall göras satsningar på bekämpning av ekobrottslighet och narkotikabrottslighet. Jag är orolig för att vi på grund av dessa nedskärningar får svårigheter att infria löftena och sätta tillräckligt många polismän i arbete för att jaga de brottslingar som vi inte har minsta anledning att släppa efter trycket på.

Justitieministern vet bättre än jag att vi utöver de besparingar jag har nämnt i min fråga har ett mycket stort sparbeting på ungefär 600 miljoner kronor. Det kommer att innebära att den personalintensiva verksamhet som Polisen ändå är kommer att få svårigheter att hålla sin verksamhet uppe.

Det finns i det siffermaterial jag fick av justitieministern siffror som säger att man inte skall behöva minska antalet poliser. Jag noterar ändå en viss glidning i självsäkerheten i uttalandena jämfört med tidigare debatter och konstaterar att inställningen är litet mer lågmäld i denna fråga.

Jag hoppas verkligen att jag inte skall ta det som intäkt för att antalet poliser kommer att vara otillräckligt utan att vi kan hålla trycket uppe, såsom vi politiskt är överens om.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på frågorna 1994/95:489, 490, 491, 495, 496 och 497 om sexuella övergrepp på barn

Anf. 13 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Fru talman! Rose-Marie Frebran har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att skärpa den nuvarande lagstiftningen till skydd för barn mot våldtäktsliknande övergrepp. Barbro Westerholm, Ingbritt

Irhammar, Eva Zetterberg, Margareta Israelsson och Gullan Lindblad har frågat mig när förslag kan väntas om skärpning av den straffrättsliga lagstiftningen till skydd för barn mot sexuella övergrepp som har karaktär av våldtäkt.

Brottsbalkens kapitel om sexualbrott har genomgått flera förändringar de senaste åren, senast nu vid årsskiftet. En av de ändringar som då genomfördes var att brottet sexuellt umgänge med barn numera rubriceras sexuellt utnyttjande av underårig. Ett skäl för detta var att benämningen sexuellt umgänge inte var lämplig eller ens adekvat som brottsrubricering för denna typ av gärningar. Ett sexuellt umgänge med ett barn under 15 år kan ju enligt det synsätt som präglar lagstiftningen aldrig sägas vara i egentlig mening frivilligt från barnets sida, utan innefattar regelmässigt någon form av utnyttjande.

Lagstiftningen präglas därför nu tydligt av synsättet att om ett barn förmås delta i en sexuell aktivitet med en vuxen så är detta helt och hållet den vuxnes ansvar. Detta är en klar förbättring av lagstiftningen, men som framgått av bl.a. justitieutskottets nyligen avgivna betänkande så finns det skäl att gå vidare på området.

Därför har jag också tagit initiativ till att en utredning skall tillsättas som skall se över brottsbalkens bestämmelser om sexualbrott. En av de viktigaste frågorna som denna utredning kommer att få ta ställning till är just den som frågeställarna tagit upp, nämligen frågan om en utvidgning av lagstiftarens begrepp våldtäkt.

Såväl lagstiftning som rättspraxis förmedlar i dag budskapet att det krävs någon form av våld för att en våldtäkt skall föreligga. Enligt min – och uppenbarligen också frågeställarnas – uppfattning finns det starka skäl att ompröva detta förhållande. Jag delar därför utskottets uppfattning att frågan om våldtäkt mot barn skall få en grundlig genomlysning i den utredning som jag kommer att tillsätta. Jag vill bara tillägga att det för mig är uppenbart att ett samlag med ett litet barn inte kan vara annat än en våldtäkt, oberoende av om något faktiskt våld förekommit eller inte.

Enligt vad jag erfarit kommer Kvinnovåldskommissionen att överväga frågor som rör sexualbrott mot kvinnor och barn och komma med förslag till ändringar i brottsbalken. Jag ser med stort intresse fram emot att få ta del av dessa förslag, som kommer att överlämnas i slutet av juni månad. Dessa förslag kommer sedan att ingå i det fortsatta arbetet med översynen av sexualbrotten.

Anf. 14 BARBRO WESTERHOLM (fp)

Fru talman! Jag vill tacka justitieministern för svaret. Jag kan konstatera att det råder en samsyn mellan oss, nämligen att det är uppenbart att ett samlag med ett litet barn inte kan vara något annat än våldtäkt oberoende av om något faktiskt våld förekommit eller inte.

Jag skulle dock mycket gärna vilja höra vad justitieministern avser med ett "litet barn". Uppfattningarna kan vara delade. Går gränsen vid sju eller åtta år eller räknas även äldre barn in? Jag anser att det fortfarande är ett grovt övergrepp även om barnet är ganska många år.

Nu gäller det att få genomslag i rättspraxis för att vi ser allvarligt på det här brottet. Vi är många som har upprörts över de fall som har beskrivits. Domarna har blivit friande eller mycket milda, enligt min uppfattning, för att barnet inte har gjort motstånd. Jag tycker att det ter sig ganska naturligt att ett barn inte gör motstånd i en sådan situation, där man är mycket rädd för ännu grövre våld. Det kan också vara så att man är för rädd för att det blir repressalier efteråt om man inte ställer upp på den vuxnes övergrepp.

Justitieministern talade om en ingående utredning. Jag tycker att det vore intressant att få veta något om tidsplanen. Den ingående utredningen får inte hamna i långbänk. Det är också viktigt att man kommer till skott inom rimlig tid. Under tiden hoppas jag att den här debatten och förra veckans beslut skall vara till vägledning för domstolar, om de tvekar om hur dagens lagstiftning skall tillämpas. Samtidigt måste vi också följa upp vad som händer med rättstillämpningen just nu.

Anf. 15 ROSE-MARIE FREBRAN (kds)

Fru talman! Jag vill tacka justitieministern för svaret på våra frågor. Det är positivt i många avseenden. Det inger förhoppningar om att justitieministern kommer att vara pådrivande i den här frågan.

Det är riktigt, som det också framhålls i svaret, att det har skett vissa förbättringar i den här lagstiftningen under senare år, men vi tycks vara överens om att dessa förbättringar inte är nog. Trots dessa förändringar har vi av och till tvingats ta del av domar som vi blir förvånade och upprörda över – och som inte minst allmänheten upprörs över. Det beror på att det i vår lagstiftning finns kvar en föråldrad syn på sexuella övergrepp mot barn.

Problemet är att det krävs ett tvång för att man skall kunna döma för våldtäkt. Det specifika tvånget har en klart underordnad betydelse när ett barn utsätts för ett sexuellt övergrepp. Ett barn är fysiskt svagare, har en begränsad social och personlig mognad och saknar livserfarenhet och referensramar. Det gör att barnet verkligen är i underläge mot den vuxne. Det kan kanske t.o.m. vara så att ett hot om utebliven kärlek eller vänskap av ett barn kan upplevas som minst lika allvarligt som ett hot om fysiskt våld. Därför är det verkligen hög tid att vi inser vårt ansvar mot dessa våra minsta.

Jag har inga invändningar mot den utredning som justitieministern skall tillsätta. Den skall ta upp ganska mycket. Kan den här frågan tas med förtur? Detta är min fråga.

Anf. 16 INGBRITT IRHAMMAR (c)

Fru talman! Jag vill också tacka för svaret. Det är oerhört viktigt att lagstiftning och rättspraxis så långt det är möjligt överensstämmer med det allmänna rättsmedvetandet. Så är definitivt inte fallet i dag när det gäller sexuella övergrepp mot barn och våldtäktsbegreppet.

Flera upprörande fall har rapporterats. Ett fall upprörde mig särskilt och ledde till att jag skrev en motion, som sedan har skrivits under av alla partier. Det gäller ett fall som är oerhört svårt att förstå. En pappa gjorde övergrepp mot sin sjuåriga dotter, och det räknades som våld-

täkt. Men övergreppen mot den treåriga dottern – som inte kan göra någon typ av motstånd, eftersom hon inte förstår det här – räknades inte som våldtäkt. Det är helt klart att det inte får vara så här. Ytterligare fall har inträffat.

Det var glädjande att både utskottet och riksdagen tydligt och klart gav regeringen i uppdrag att få till stånd en sådan lagstiftning att flera fall av övergrepp skall kunna benämnas som våldtäkt. Det var också glädjande att höra av svaret att justitieministern delar utskottets och riksdagens uppfattning, nämligen att det behöver ske en förändring.

Det gäller nu tidsaspekten. Vi är rädda för att flera fall skall inträffa innan lagstiftningsarbetet är klart. Jag anser att man skulle kunna lägga fram en proposition till hösten, som skulle kunna leda till lagstiftning till den 1 januari. Min fråga är om detta är möjligt.

Anf. 17 EVA ZETTERBERG (v)

Fru talman! Även jag vill tacka för svaret på frågorna. Jag vill komplettera de övriga talarna med att tala om begreppet våldtäkt.

Våld kan innebära både fysiskt och psykiskt våld. En våldtäkt är ett övergrepp. Jag menar att även om det inte har krävt fysiskt våld är det likväl ett våldsbrott. Därmed borde det betecknas som våldtäkt. Det är därför mycket angeläget att få till stånd en annorlunda lagstiftning, som gör att alla former av sexuella övergrepp på barn blir rubricerade, som våldtäkt. Jag är glad att vi är överens med regeringen på den här punkten.

Det som man ändå kan fundera på är tidsaspekten, som Ingbritt Irhammar berörde. Kan vi få en proposition till hösten? Utredningen tar även upp andra aspekter. Det är säkert angeläget att se över bestämmelserna om sexualbrott i allmänhet. Men det får inte dra ut på tiden när det gäller brottsrubriceringen för övergrepp mot barn. Det är alltså angeläget att få en förändring snarast möjligt. Jag tycker att den frågan kan brytas ut.

Jag vill också kommentera frågan om "litet barn", som justitieministern berörde. Jag menar att det i lagens mening handlar om barn. Barn är man i detta avseende när man är under 15 år. Det får inte råda någon tveksamhet på den punkten.

Anf. 18 MARGARETA ISRAELSSON (s)

Fru talman! Också jag vill sälla mig till raden av talare som tackar för svaret. Jag vill speciellt tacka för dess innehåll. Det är glädjande att också justitieministern delar uppfattningen att den här typen av sexuella övergrepp mot barn inte kan rubriceras som något annat än våldtäkt.

När man tittar efter vad som har skrivits och beslutats i denna kammare på detta område de senaste åren ser man att det har skett en förändring i flera olika steg, alltifrån att sexuellt umgänge förändrades till sexuellt utnyttjande till att maximistraffet för sexuellt utnyttjande nu senast förlängdes från fyra år till sex år, dvs. detsamma som för våldtäkt.

Det vi nu står inför är ytterligare ett steg, nämligen synen på dessa övergrepp. När jag talat med jurister har jag förstått att man gärna vill

göra en klar distinktion mellan vad som är våldtäkt och vad som är ett utnyttjande. Talar man med incestoffer är de väldigt tydliga på den här punkten, precis som vi som frågeställare har velat markera, nämligen att den här typen av övergrepp inte kan uppfattas som någonting annat än våldtäkt.

Det har här ställts frågor som också jag gärna vill understryka, samtidigt som jag förstår att det gäller sådant som utredningen skall se över. Det handlar då om vad som är "litet barn" och de tidsaspekter som skall gälla för arbetet i utredningen.

Anf. 19 GULLAN LINDBLAD (m)

Fru talman! Även jag tackar för svaret på frågan, men jag är litet otålig. Jag skulle väldigt gärna ha sett att justitieministern hade sagt, eftersom det har kommit en beställning från riksdagen, att förslaget kommer i höst.

Jag har med stort intresse följt frågan om begreppet våldtäkt när det gäller minderårig. Jag har tidigare ställt frågor, bl.a. i oktober 1992 och i februari 1993 till dåvarande justitieministern. Det har då liksom nu sagts att man skall ytterligare utreda frågan. Nu vet vi att Kvinnovåldskommissionen kommer med ett förslag, och riksdagen har gjort sin beställning.

För en lekman är det nästan obegripligt att ett sådant brott mot ett barn inte skall bedömas som våldtäkt. Jag är glad över att vi har precis samma syn. Justitieministern uttalar just att ett samlag med ett litet barn inte kan vara annat än våldtäkt. Även jag vill vidga begreppet till att gälla barn.

Jag är glad över att rättsinstanserna tydligen på senare tid har börjat lyssna till vad folkopinionen har krävt. Man har faktiskt i ett par domar i Högsta domstolen och i Göta hovrätt dömt för grov våldtäkt trots att de lägre rättsinstanserna ansett att det inte varit styrkt att tillräckligt motstånd hade gjorts.

Jag är som sagt otålig. När kommer lagförslaget? Kan vi få det i höst, eftersom vi alla är eniga?

Anf. 20 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Fru talman! Det är två frågor som det finns anledning att uppehålla sig litet grand vid, eftersom grundinställningen är mycket likartad. Det är dels frågan om gränsdragningen åldersmässigt, dels frågan om utredningsarbetet och tidsaspekten i det.

Jag väckte den här frågan första gången för ett antal månader sedan. Den är ju inte ny i den rättspolitiska debatten. Det har funnits en del utslag från domstolarna som har givit oss anledning att fundera kring frågan. Jag såg då att frågan inte var lätthanterlig, och det av flera skäl.

Frågan kan vara besvärlig rent juridisk-tekniskt. Det är någonting som man får respektera och inte ignorera. När det gäller lagstiftning som kan vara komplicerad kan man ofta göra sig en björntjänst om man inte går till botten med frågeställningarna. Men frågan är besvärlig också utifrån en annan utgångspunkt.

Det handlar om vilken attityd och vilket förhållningssätt man har och från vilket perspektiv man ser på den här problematiken. Det jag har ägnat ganska mycket tid under det gångna året – det var i början på året som frågan första gången restes för mig – är vår syn på vuxnas beteende i förhållande till barn.

För mig blev det så småningom ganska klart att de bestämmelser vi har i 6 kap. brottsbalken fortfarande har kvar ett vuxenperspektiv i synen på brott mot barn. Det var bakgrunden till att jag bestämde mig för att vi måste se över hela 6 kap. och samtliga brottsrubriceringar.

Det finns ett antal olika brott som berör barn. Vi har under årens lopp varit och petat i och förändrat brottsrubriceringar. Det har hela tiden varit fråga om ett slags förskjutning i en annan riktning. Orsaken till att processen har varit omständlig och skett bitvis tror jag ligger i de juridisk-tekniska svårigheterna. Men framför allt gäller det att frigöra sig från ett tankesätt som antagligen sitter djupt i vårt samhälle och hitta en helt annan utgångspunkt i hanteringen av dessa brott.

Jag vill därför understryka att det är mycket angeläget att vi tar ett helhetsgrepp i frågan. Vi skall inte springa i väg och tro att vi gör någon en tjänst genom att återigen göra en snabb förändring av en paragraf i 6 kap. Vi skall i den här debatten komma ihåg att det inte är så att samlag med barn inte betecknas som våldtäkt. Det gör det, och det gör det i flertalet fall. Men det finns några situationer där den konstruktion som vi har valt för dessa bestämmelser gör att man kan hamna i en annan paragraf i 6 kap. i stället.

Det finns då anledning att erinra sig att det inte betyder att det blir några skillnader vad gäller straffpåföljden. För bedömningen av vilket straffvärde den enskilda konkreta handlingen har det inte någon som helst betydelse vilken brottsrubricering man sätter. Straffskalorna är sådana både när det gäller våldtäkt och sexuellt utnyttjande av underårig att domstolen har möjlighet att hamna på samma nivå oberoende av vilken brottsrubricering som görs.

Det är alltså inte något angeläget reformarbete som behöver göras beroende på att det finns människor som begår vad åtminstone vi här anser vara våldtäkt och inte får ett straff som motsvarar det brottet. Så är inte situationen.

Dessa saker sammantaget gjorde att jag insåg att vi måste ha en bred utredning kring dessa frågor. Jag vågade vid den tidpunkt när jag första gången gick ut offentligt och uttalade mig inte säga någonting annat än det jag säger i dag, nämligen att min personliga uppfattning är att samlag med ett litet barn alltid måste betecknas som våldtäkt.

Det är en medvetet vald markering, eftersom jag inte vill föregripa den diskussion som kommer att uppstå i lagstiftningsarbetet om var åldersgränsen skall gå. Jag är inte övertygad om att vi kan göra det så lätt för oss att vi säger 15 år. Det är fråga om en dag hit eller dit med en sådan exakt angivelse. Jag tror att vi i detta fall får göra som i alla andra sammanhang, dvs. att överlåta till domstolen att bedöma det enskilda fallet.

Barn är också olika. 14-åringar är på ett sätt, och det är 16-åringar också. Att sätta en exakt gräns, och tro att vi därigenom har löst ett

problem, är jag inte övertygad om att vi kommer att klara. Låt utredningen få överväga dessa frågor. Ni har möjlighet att framföra era uppfattningar i den frågan.

Jag har för dagen inte velat ta en personlig ståndpunkt mer än att säga att samlag med ett litet barn enligt mitt betraktelsesätt är en våldtäkt. Vad jag menar med litet barn kan jag inte heller säga. En sjuåttaåring är självfallet ett litet barn! Det är gränsdragningen kring 15-årsgränsen som jag inser kommer att skapa en del problem, men de måste lösas.

När det gäller tidsaspekten har jag en osäker faktor att hantera i sammanhanget. Det är Våldskommissionens förslag.

Det ingick ju inte i Våldskommissionens uppdrag att komma med förslag till förändringar av lagstiftningen när det gäller sexuella övergrepp på barn. Nu har jag förstått att man avser att komma med ett förslag. Jag är mycket glad och förväntansfull inför det. Det kommer i slutet av juni månad. När jag vet hur det förslaget ser ut, hur det är utarbetat, hur långtgående det är och vilken utredning som finns bakom det kan jag bedöma om det direkt kan ligga till grund för en lagstiftningsåtgärd eller om jag bör sätta in det i något annat sammanhang och hantera det på något annat sätt.

Därför ber jag att ni respekterar att jag för dagen inte kan ange någon exakt tidsgräns för detta. Observera också att det inte är någon överhängande brådska i detta ärende. Det som är oerhört viktigt och brådskande är att vi ger uttryck för det ändrade synsätt som i alla fall vi tillsammans representerar. Det finns andra som inte delar den uppfattningen.

Anf. 21 BARBRO WESTERHOLM (fp)

Fru talman! Visst handlar det om respekt för lagstiftningens komplexitet. Men det handlar också om de utsatta och att utan dröjsmål se till att inte fler barn kommer till skada. Det handlar också om förtroendet för oss politiker och att vi utan dröjsmål kan ta oss an problemen och lösa dem inom rimlig tid när lagarna inte stämmer med människors rättsmedvetande. Det är därför jag tycker att man skall sätta en viss tidspress på detta.

Jag tycker att barnkonventionens definition av vad som är barn borde vara utgångspunkt för de ställningstaganden som görs när det gäller åldersgränsen.

Anf. 22 ROSE-MARIE FREBRAN (kds)

Fru talman! Jag har förståelse för justitieministerns syn på att det här skall behandlas i ett helhetsperspektiv. Jag inser också att justitieutskottet har skrivit – och riksdagen har ställt sig bakom det – att man skall titta grundligt på detta i utredningen.

Men anser justitieministern att allt skall behandlas i en samlad utredning och att vi inte kan få något i förväg? Om allt måste behandlas i ett sammanhang är det då så att utredningen kommer i gång före sommaren? Kan den få särskilda direktiv att arbeta mycket koncentrerat?

Även om justitieministern säger att det inte är någon överhängande brådska tycker jag att det är ett akut behov av att lagstiftaren får ingripa. Domstolarnas anseende sjunker och politikernas också. Vi vill inte se fler domar av det slag som vi har sett här.

Anf. 23 MARGARETA ISRAELSSON (s)

Fru talman! I mitt förra inlägg underströk jag att det har hänt mycket under en period. Det har skett en successiv förändring av 6 kap.

Jag vill tala om för kammaren att när vi i förra veckan behandlade justitieutskottets betänkande nr 24 hade jag glädjen att gå upp och säga att det var roligt att ett enigt utskott föreslog en sak. Det gällde en grundlig genomlysning av den här frågan. Det var vad man inriktade sig på och ville att justitieministern skulle göra.

Genomlysningen skulle vara inriktad på att få till stånd en ordning där fler fall av övergrepp på barn som i övrigt uppfyller rekvisiten för våldtäkt också kommer att bedömas som ett sådant brott. Jag tycker att en del av dessa formuleringar pekar på att det kanske krävs en grundligare genomlysning av detta.

Till slut tycker jag att det är viktigt att få säga att grunden i lagstiftningen måste vara att det är den vuxne, precis som i övrigt i barnkonventionen, som har ansvaret när det gäller sexuella övergrepp på barn. Jag tycker att man med det som utgångspunkt skall föra en diskussion om åldersgränsen, även om jag, i likhet med flera här, tycker att den ålder som räknas som barn i barnkonventionen skall vara det som gäller. Det måste ju vara den vuxnes ansvar för sina handlingar gentemot barnet som skall vara vägledande för lagparagraferna även på det här området.

Anf. 24 INGBRITT IRHAMMAR (c)

Fru talman! Även jag ser fördelar med att se över den här lagstiftningen i ett helhetsperspektiv. Det är farligt att plottra upp det på olika delar. Samtidigt kan den här översynen underlättas av att Kvinnovåldskommissionen tydligen har tittat på den här delen och enligt massmedieinformation har ett färdigt lagförslag på området. Att det finns ett färdigt lagförslag att skicka ut på remiss gör mig litet optimistisk när det gäller tidsaspekten. Remisstiden kan ju sättas på ett sådant sätt att man intensivt kan arbeta med detta under hösten.

Det är fortfarande min förhoppning att det skall bli ett direktiv från regeringen om att man under kort tid skall ha många täta sammanträden. Det skulle göra att den helhetsöversyn som behövs i detta komplexa juridiska ärende kan koncentreras.

Anf. 25 GULLAN LINDBLAD (m)

Fru talman! Det viktiga är att vi har samma grundinställning, och det visar ju den uppställning av kvinnor som vi kan se här. Men jag vill säga att detta egentligen inte är en kvinnofråga. Den angår i lika hög grad våra män.

Som lagstiftare känner jag mig mera som representant för det allmänna rättsmedvetandet än som juridiskt sakkunnig. Jag kan ha respekt

för de juridiska spetsfundigheterna – vi uppfattar dem kanske så ibland. Men det är viktigt att allt är ordentligt utrett.

Jag tycker dock att den här frågan har varit föremål för så många utredningar, och det finns en direkt beställning från parlamentet liksom från Kvinnovåldskommissionen som kommer med sitt förslag, att jag ändå hoppas att vi kan få se ett lagförslag i höst.

Anf. 26 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Fru talman! För att ta tag i den tråd som Gullan Lindblad slutade med vill jag bara påpeka att just den fråga som vi diskuterar nu aldrig har varit föremål för utredning. Detta är faktiskt något av ett nytänkande.

Vi vill nog alla se oss som företrädare för den allmänna opinionen och det allmänna rättsmedvetandet. Men jag tror att vi skall vara medvetna om att även om vi är mycket eniga är nog inte alla eniga i den här frågan. Det är en ganska svår fråga.

Det hindrar inte att jag är fullständigt övertygad om att vi kan komma fram och ändra lagstiftningen i enlighet med det synsätt som vi företräder.

Jag har mycket svårt att svara på hur vi kan gå fram, men jag har gott hopp om att det underlag som Kvinnokommissionen ger oss gör det möjligt att hantera den här frågan snabbare. Men det blir en avvägningsfråga i förhållande till helhetssynen. Det är mycket svårt att köra på två spår samtidigt och komma i mål vid en och samma tidpunkt.

Jag har inte underlag för att kunna göra en bedömning av hur vi kan hantera detta i dag. Kvinnovåldskommissionens förslag kommer, om jag är rätt informerad, i slutet på juni månad. Då kan jag göra en bedömning av i vilket läge vi befinner oss och hur vi bör hantera detta.

Men för att ge er förhoppningar vill jag säga att jag inte alls utesluter möjligheten att det går att bryta ut detta och ändå bibehålla helhetssynen och att köra detta på två olika spår. Jag utesluter inte alls den möjligheten, men jag kan inte bedöma den förrän jag har sett det förslag som eventuellt kommer.

Anf. 27 GULLAN LINDBLAD (m)

Fru talman! Vi skall kanske inte dividera om vem som har rätt och fel och hur mycket detta har utretts osv. På en fråga den 9 februari 1993 fick jag svaret att brottsbalkens regler om sexualbrott har varit föremål för upprepade översyner under senare år. Så sent som den 1 juli 1992 ändrades vissa av dessa regler, bl.a. de som handlar om våldtäkt.

Vi vet också att Kvinnovåldskommissionen helt nyligen har utrett dessa frågor. Så visst har de utretts. Jag tycker nog att riksdagens särskilda beställning är en mycket viktig faktor i sammanhanget.

Anf. 28 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Fru talman! Som jag påpekade har det gjorts många ändringar i 6 kap. brottsbalken. Men problemet är att de aldrig har haft den utgångspunkt som vi i dag har blivit eniga om, nämligen att samlag med ett

litet barn alltid är våldtäkt. Det är faktiskt ett nytt steg som vi har tagit på lagstiftningsområdet.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1994/95:498 om partistödet

Anf. 29 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Fru talman! Sten Svensson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att se över lagstiftningen för att förhindra uppenbara missbruk av partistödet.

Bakgrunden till det statliga partistödet är att det länge ansetts att ett sådant stöd är av stor betydelse för det politiska livet och för demokratins arbetsvillkor. Partistödet gör det möjligt för de politiska partierna att få en ekonomisk grund för sin informations- och opinionsbildande verksamhet utan att vara beroende av enskilda bidragsgivare. I detta ligger också att det är angeläget att ett parti som tidigare varit representerat i riksdagen, men som förlorar sina riksdagsmandat, ges möjlighet till ett avtrappat stöd för att inte helt plötsligt förlora sina möjligheter att fortsätta sin opinionsbildande verksamhet inför kommande riksdagsval.

Redan då det allmänna partistödet utformades under 1960-talet var en grundläggande förutsättning att någon statlig kontroll av hur medlen användes inte skulle förekomma. Jag delar den bedömningen. Ett system med en sådan kontroll skulle nämligen förutsätta direkt insyn i partiernas verksamhet. En regeringskontroll av oppositionen skulle knappast anses vara förenlig med grundläggande demokratiska värderingar.

Däremot är det självklart att partistödet inte får användas på ett sätt som innebär t.ex. bedrägeri, skattebrottslighet eller någon annan straffbar verksamhet. I sådana fall kan naturligtvis myndigheterna ingripa.

Mot bakgrund av de starka skäl som finns mot en ökad statlig kontroll av hur partierna i övrigt använder det statliga partistödet är jag för närvarande inte beredd att införa sådan lagstiftning som Sten Svensson tycks syfta på.

Anf. 30 STEN SVENSSON (m)

Fru talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret. Det är en bra redovisning av de bestämmelser som gäller, och det återgår på det beslut som vi här i riksdagen har fattat. Jag har därför inget att invända mot eller att ifrågasätta i den här redovisningen.

Det framgår bl.a. av justitieministerns svar att man skall ge stöd till ett parti som bedriver ett aktivt offentligt opinionsarbete och som kan fortsätta sin opinionsbildande verksamhet inför kommande riksdagsval. Jag tycker att vi har ett mycket bra exempel här i kammaren, nämligen Miljöpartiet. Miljöpartiet är alltså exempel på hur detta skall fungera.

Ny demokrati är faktiskt exempel på raka motsatsen. Där har den här verksamheten de facto upphört. Vad man egentligen enbart sysslar

med i dag är interna slagsmål innanför stängda dörrar. Ingen får insyn där, vare sig massmedier eller någon annan. Man tvistar om hur de här pengarna skall förvaltas och vem som skall ha makt över vad.

Någon verksamhet enligt lagstiftarens mening, för vilken de här pengarna skall användas och som syftar till att fortsätta en opinionsbildande verksamhet för att ta sig tillbaka till riksdagen, förekommer inte. Det kan vi konstatera.

Det är ganska stötande i dagens samhällsekonomiska läge att staten skall fortsätta att betala ut pengar till en sådan verksamhet, när den verksamheten har upphört. Det är inte fråga om att plädera för statlig insyn i den interna verksamheten. Vi är ense om att man inte skall göra det. Men vi kan ju konstatera att den verksamhet som skall bedrivas offentligt inte förekommer.

Jag vill fråga justitieministern om hon inte ens vill utvärdera utfallet av stödet mot bakgrund av Ny demokratis agerande.

Anf. 31 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Fru talman! Jag utgår från att varken Sten Svensson eller jag egentligen vet vilken verksamhet Ny demokrati bedriver. Det är nog inte möjligt för oss att, utan att vidta särskilda åtgärder, ta reda på det.

Jag tror att den frågan får sitt facit vid nästa val. Då vet vi om Ny demokrati kan återkomma till riksdagen eller om det partiet är borta. Då är det kanske väljarnas dom över det partiet.

När det gäller partistöd finns det naturligtvis en mängd aspekter. Jag vill inte utesluta att det kan behövas utvärderingar av olika slag – inte från den utgångspunkt som vi har diskuterat här i dag men från andra utgångspunkter, bl.a. mot bakgrund av att vi haft en försöksverksamhet med personval. När det gäller partistödet finns det en rad frågor att gå vidare med. Men just från den här aspekten tror jag att vi skall överlåta bedömningen av Ny demokrati på väljarna nästa val.

Anf. 32 STEN SVENSSON (m)

Fru talman! Jag tror att det är viktigt att definiera vad man i lagstiftningen menar med *parti* i det här sammanhanget. Justitieministern kan ju inte mena att man utan några som helst krav på att ett parti skall uppträda som ett politiskt parti skall fortsätta att betala ut skattebetalarnas pengar. Det borde rimligen framgå att man aktivt skall offentligt arbeta med opinionsbildande verksamhet för att kunna definieras som ett stödmottagande parti enligt lagstiftarens mening.

Det är bra att justitieministern säger att man skall göra en utvärdering. Det hälsar jag med tillfredsställelse. Men även den här aspekten borde tas med. Det var svårt att förutse ett sådant här agerande. Jag vill dock peka på att skillnaden mellan Miljöpartiet och Ny demokrati är så iögonfallande att vi inte passiva kan åse vad som inte händer. Det är ju den bristande verksamheten hos Ny demokrati som jag tar upp till diskussion.

Anf. 33 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Fru talman! Jag delar verkligen Sten Svenssons uppfattning om att det är en påfallande skillnad mellan Ny demokrati och Miljöpartiet. Men jag upprepar att jag tror att varken Sten Svensson eller jag egentligen kan bedöma vilken verksamhet Ny demokrati i dag bedriver.

Anf. 34 STEN SVENSSON (m)

Fru talman! Jag anser att man, när man betalar ut skattebetalarnas pengar måste göra det utifrån sunda och bra kriterier så att pengarna tydligt kan relateras till en viss prestation. Det behöver man göra även när det gäller ett politiskt parti.

Det är inte fråga om intern insyn. De får göra vad de vill internt. Men här är det fråga om verksamhet som skall rikta sig mot allmänheten, opinionsbildning.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1994/95:484 om socialbidrag till turister

Anf. 35 Socialminister INGELA THALÉN (s)

Fru talman! Sten Andersson har frågat mig om jag är beredd att medverka till förändringar i lagstiftningen så att turister endast i akuta fall skall kunna erhålla ekonomiskt stöd.

Som Sten Andersson är väl medveten om ankommer det varken på honom eller på mig att här i kammaren diskutera ett avgörande av en domstol i ett enskilt fall. Eftersom Sten Anderssons fråga utgår från att man av domstolsavgörandet kan dra den generella slutsatsen att turister i allmänhet har rätt till socialbidrag är jag emellertid tvungen att i vart fall något beröra sakförhållandena i målet.

Det rör sig om ett gift par med barn, där mannen är bosatt i Sverige och där hustrun och hennes barn väntar på beslut om permanent uppehållstillstånd i landet. Jag vill inte vidare gå in på de särskilda förhållandena i målet, men vill framhålla att redan av vad jag sagt framgår att det inte finns anledning att dra den slutsats som frågan bygger på.

När det gäller turister utbetalas normalt inte socialbidrag enligt socialtjänstlagen. Turister hänvisas i stället att ta kontakt med sin ambassad eller sitt konsulat. Det aktuella fallet föranleder alltså inget initiativ från min sida, eftersom turister redan i dag endast i akuta fall kan erhålla ekonomiskt stöd.

Anf. 36 STEN ANDERSSON (m)

Fru talman! Jag tackar socialministern för svaret. Bakgrunden till min fråga är att Sverige befinner sig i en utomordentligt besvärlig ekonomisk situation. Vi måste använda all vår pedagogiska förmåga till att förklara varför tidigare givna löften inte längre kan infrias.

I pressen, i alla fall i Skåne, kan man dock läsa om ett gift par. Hustrun och barnet bor för närvarande i Baltikum. Men hustrun kan åka hit och har rätt att leva på socialbidrag. Hon har åkt hit till Sverige

ett antal gånger. Statsrådet säger – för en gångs skull accepteras att en fråga i ett enskilt ärende diskuteras och det händer inte varje dag, vill jag påstå – att det i det här fallet skulle vara korrekt.

Jag säger inte i min fråga att alla turister som begärt socialbidrag har fått det, men några har fått det. Det aktuella fallet är faktiskt, fru talman, något stötande. Jag kan också tala om att statsrådets egna partikolleger i Malmö har tagit initiativ till överklagandet. Jag är alltså med i en ganska talrik liga.

Jag noterar att statsrådet accepterar att turister i vissa fall skall ha rätt till socialbidrag. Det skall bli intressant att höra statsrådets förklaringar inför människorna utanför detta hus. Det handlar ju om att förklara nedskärningarna för alla andra. Men turister skall vid flertalet besök i Sverige, i vissa fall, kunna erhålla socialhjälp.

Anf. 37 TALMANNEN

Jag vill erinra om att vi nu är farligt nära, och balanserande på, gränsen för vad kammaren får diskutera.

Anf. 38 Socialminister INGELA THALÉN (s)

Fru talman! Jag vet inte vilken liga Sten Andersson spelar i. Men eftersom Sten Andersson i sin fråga uttrycker att han vill att jag skall medverka till förändringar i lagstiftningen, så att turister endast i akuta fall skall kunna erhålla ekonomiskt stöd, svarar jag att lagstiftningen i dag är sådan att turister endast i akuta fall erhåller ekonomiskt stöd. Jag anser att Sten Andersson därmed har fått svar på sin fråga.

Anf. 39 STEN ANDERSSON (m)

Fru talman! Jag vill givetvis inte på något vis trampa på kammarens skrivna eller oskrivna regler. Men det aktuella fallet kan väl inte vara ett akut fall. I så fall är min uppfattning om betydelsen hos ordet *akut* något begränsad.

Det handlar alltså om en kvinna och hennes barn. De har åkt till Sverige ett flertal gånger. Varenda gång de kommit hit har den i Sverige boende maken begärt socialhjälp för hustruns uppehälle här i Sverige – detta till skillnad från hur det är för alla andra turister.

Anf. 40 Socialminister INGELA THALÉN (s)

Fru talman! För att mera generellt kommentera Sten Anderssons frågeställning är det så att gifta, enligt äktenskapsbalken, är försörjningspliktiga gentemot varandra. Om man av olika skäl inte har möjlighet att uppfylla denna försörjningsbörda, har man enligt socialtjänstlagen möjlighet att få hjälp.

I det här fallet har man gjort bedömningen att makarna har ett ömsesidigt ansvar gentemot varandra. Att personen i fråga har ett turistvisum kan inte åsidosätta vare sig äktenskapsbalkens ömsesidiga försörjningsansvar eller socialtjänstlagens skyldighet enligt vistelsebegreppet.

Det går inte att dra slutsatsen att det handlar om att turister har möjlighet att få socialbidrag.

Anf. 41 STEN ANDERSSON (m)

Fru talman! Jag konstaterar bara att om en som är boende i Sverige har sin hustru boende i ett annat land och hustrun med barn kommer till Sverige baserat på släktskap och gemensam försörjning, har den här personen under tiden enligt svensk lagstiftning – detta baserat på statsrådets tolkning – rätt att erhålla socialbidrag i Sverige. Detta är minst sagt förvånansvärt!

Anf. 42 Socialminister INGELA THALÉN (s)

Fru talman! Jag konstaterar bara att äktenskapsbalken är mycket tydlig på denna punkt när det gäller den ömsesidiga försörjningsplikten. Socialtjänstlagen är också mycket tydlig på denna punkt när det gäller vistelsebegreppet och när det gäller stöd under kortare perioder. Det gäller oavsett medborgarskap.

I det här fallet – om också jag, fru talman, får göra en liten kommentar enligt målet – är det så att personen i fråga söker uppehållstillstånd i Sverige; därav bakgrunden till domen i kammarrätten.

I övrigt vidhåller jag vad som framgår av mitt svar, nämligen att det som Sten Andersson försöker ge sken av i sin fråga – att turister skulle erhålla socialbidrag under den tid de vistas i Sverige – inte är en slutsats som kan dras av kammarättens dom. Den slutsatsen kan man heller inte dra av socialtjänstlagen, oavsett vistelsebegrepp eller annat. Och den slutsatsen kan man över huvud taget inte dra, om man inte medvetet vill skada socialtjänstlagen och socialbidragsfrågorna i övrigt.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1994/95:500 om folkhögskollärarexamen

Anf. 43 Utbildningsminister CARL THAM (s)

Fru talman! Britt-Marie Danestig-Olofsson har frågat mig om jag är beredd att säkerställa fortlevnaden av folkhögskollärarprogrammet genom att precisera ett minsta antal folkhögskollärarexamina som Linköpings universitet skall producera.

Det styrsystem riksdagen fattat beslut om för universitet och högskolor innebär att det är universiteten och högskolorna själva som bedömer behov och efterfrågan av olika utbildningar. Regeringen har endast undantagsvis preciserat ett minsta antal examina av enskilda utbildningar för högskolorna. Högskolorna bestämmer själva sitt utbildningsutbud och hur de skall använda sina resurser.

Beslut i dessa frågor är således delegerade till högskolorna. Jag uppfattar det som självklart att Linköpings universitet har kontakt med folkhögskolorna och deras organisationer för att tillräckligt många folkhögskollärare skall kunna examineras.

Svaret på denna fråga är alltså nej.

Anf. 44 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v)

Fru talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret på min fråga om dimensioneringen av folkhögskollärarutbildningen i Linköping.

I det utbildningsuppdrag som regeringen har givit universitetet sägs det att Linköpings universitet har rätt att utfärda folkhögskollärarexamen. Det är man ensam i landet om att göra.

Denna utbildning är unik. Det finns bara en sådan i landet och bara vid ett universitet. Den fyller ett alldeles speciellt behov för en alldeles specifik skolform.

Av olika skäl kostar den här utbildningen litet mer än annan lärarutbildning. Utbildningen är en ettårig praktisk-pedagogisk utbildning om 40 poäng med 15 poäng för praktik. Utbildningen spänner över ett vitt område. Det gäller alltså många ämnesområden, vilket avsevärt fördyrar den ämnesmetodiska utbildningen.

Vidare skall utbildningen försöka mäta folkhögskolans behov av utbildade lärare inom ett mycket stort område. Många gånger handlar det om yrkesförberedande utbildningar och mycket kvalificerade utbildningar, bl.a. inom det estetiska området. Allt detta ställer stora krav på lärarutbildningen.

Dessutom skall eleverna kunna praktisera på olika folkhögskolor över hela landet, vilket också fördyrar praktikbesöken när det gäller resekostnader för både elever och lärare.

Lärarutbildningen har i stort sett, inte bara vid Linköpings universitet, gång på gång tvingats spara under den här tiden. Så småningom kommer man helt klart fram till en punkt där man kanske börjar titta på de små och väldigt smala utbildningarna, som är ganska kostsamma. Då finns risken att man väljer att skära ner antalet helårsstudieplatser. Det blir då allt färre studenter.

Med tanke på den stora satsningen med 10 000 nya platser vill jag fråga utbildningsministern: Är detta befogat?

Anf. 45 Utbildningsminister CARL THAM (s)

Fru talman! Det är Linköpings universitets ansvar att utnyttja sina statsanslag på bästa sätt, med hänsyn tagen till de utbildningsuppdrag som universitet har.

Jag utgår från att man vid universitet är angelägen om att se till att folkhögskollärarutbildningen bedrivs på avsett sätt. Jag har ingen anledning att betvivla det.

Universitetet har att avgöra hur resurserna utnyttjas inom de ramar som statsmakterna fastställer. De besparingar som har gjorts är för det första, generellt över riket, förhållandevis marginella. För det andra slår de ungefärligen likartat. Det finns således ingen anledning att misstänka att universitetet på grund av besparingar är i sådant trångmål att man inte kan fullfölja den här utbildningen.

Det är självklart av intresse att se till att man utbildar tillräckligt många folkhögskollärare. Som jag sade i svaret utgår jag från att universitetet har detta fullt klart för sig och att man har kontakter med organisationer och folkhögskolor som kan ge underlag för deras bedömning av den erforderliga kapaciteten.

Anf. 46 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v)

Fru talman! Jag är väl medveten om att det naturligtvis är Linköpings universitet som skall fatta de här besluten. Men mindre principiellt beträffande de här utbildningarna, som ändå fyller ett viktigt samhällsbehov, är det så att det skiljer mellan olika universitet när det gäller vilken nivå besluten fattas på. Det handlar alltså om detaljeringsgraden. Det kan vara fråga om allt mellan att detaljbeslut tas av styrelsen och att både volym och sammansättning av utbildningsutbudet delegeras till institutionerna. Det kan alltså vara väldigt olika.

Kommer utbildningsministern att följa upp den här typen av utbildningar, så att de inte i dessa ekonomiskt kärva tider faller mellan stolarna och alltså försvinner? På det sättet mister vi ju något som är värdefullt för en så unik skolform som folkhögskolan.

Anf. 47 Utbildningsminister CARL THAM (s)

Fru talman! Det är självklart regeringens och mitt ansvar att se till att vi har de utbildningar i landet som behövs för skilda ändamål. Det gäller självfallet också folkhögskolan, som vi betraktar som en mycket viktig utbildningsform i vårt land. Det gäller naturligtvis också lärarutbildningen och folkhögskolan.

Det är klart att man principiellt kan diskutera det system som vi nu har. Universiteten och högskolorna bestämmer i stor utsträckning själva över sina resurser och omfattningen på den utbildning som de erbjuder. Det blir tillfälle till en principiell diskussion i samband med att riksdagen tar ställning till nästa treårscykel för universitet och högskolor. Det kommer att ske hösten 1996. Då får man också ta ställning till huruvida det system som vi nu har fungerar väl eller om det bör modifieras på ett eller annat sätt för att ge statsmakterna starkare styrmedel.

Anf. 48 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v)

Fru talman! Jag tackar utbildningsministern för detta besked. Det känns tryggt. Jag hoppas att den fråga som jag har ställt till utbildningsministern har uppmärksammat honom på det viktiga i att följa dessa spörsmål fram till nästa treårsperiod. Jag uppfattar det nästan som ett löfte att utbildningsministern kommer att bevaka dessa viktiga frågor.

Anf. 49 Utbildningsminister CARL THAM (s)

Fru talman! Utbildningsministern bevakar allt inom utbildningsområdet.

Anf. 50 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v)

Fru talman! Det känns ännu tryggare.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1994/95:501 om ett nytt sjöhistoriskt museum

Anf. 51 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s)

Fru talman! Marianne Andersson har frågat mig om regeringen avser underställa riksdagen frågan om lokaliseringen av Sjöhistoriska museet.

Bakgrunden till Marianne Anderssons fråga är att Sjöhistoriska museet anmält att det är i behov av utvidgade lokaler samt att Nobelstiftelsen önskar förvärva Sjöhistoriska museets fastighet på Djurgården. Kommittén om kulturpolitikens inriktning har haft regeringens uppdrag att ta fram ett underlag för beslut i frågan. Utredningen har nu lämnat sitt betänkande. Den föreslår att staten säljer museets nuvarande byggnad till Nobelstiftelsen, att Sjöhistoriska museet får nya lokaler i anslutning till Vasamuseet vid Galärvarvet i Stockholm och att vissa föremål förs till Marinmuseum i Karlskrona.

Kulturutredningen har utrett ytterligare två alternativ, som båda i korthet innebär att hela eller delar av museet förs till Karlskrona, Malmö och Göteborg. Kulturutredningens betänkande är för närvarande ute på remiss fram till början av juni.

Regeringen har av denna anledning ännu inte tagit slutlig ställning till frågan om en flyttning av Sjöhistoriska museet. Om regeringen finner att förändringar i den riktning som utredningen drar upp bör genomföras, kommer ett förslag att underställas riksdagen.

Anf. 52 MARIANNE ANDERSSON (c)

Fru talman! Jag vill tacka kulturministern för svaret. Det är mycket tillfredsställande att riksdagen får något att säga till om när det gäller den här lokaliseringen. Självklart hoppas jag att regeringens ställningstagande blir i enlighet med alternativ 3, alltså det som en ganska stor minoritet inom utredningen har förordat, innebärande att museet kommer att lokaliseras till Karlskrona, Malmö och Göteborg med bibehållet samarbete med Stockholm.

Sverige är en betydande sjöfartsnation, och alla dessa städer har en lång tradition och betydande kunskap inom olika områden av sjöfarten. Museet har naturligtvis ansvar för föremål, samlingar, forskning och annat som har med museiverksamhet att göra, men det har också ett ansvar för att så många människor som möjligt skall få ta del av den verksamhet som finns på museet.

Jag menar att allt talar för att man skall decentralisera verksamheten. Vi vet att det råder en dominans av stora museer i Stockholm. Självklart är Stockholm centrum i Sverige, och dit åker de allra flesta turister, både från Sverige och från utlandet, men det finns ett enormt utbud, och de flesta som kommer hit får chans att begagna sig bara av en försvinnande liten del av detta utbud. Jag menar därför tillsammans med reservanterna att det är ett kulturpolitiskt mycket stort värde i att nu ta chansen att decentralisera, samtidigt som Stockholm dessutom får ett fantastiskt nytt museum, Nobelmuseet. Det blir ytterligare ett stort tillskott, och jag är alldeles övertygad om att det kommer att ta en stor del av besökarnas uppmärksamhet i anspråk.

Anf. 53 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s)

Fru talman! Vi fick alltså Kulturutredningens betänkande i torsdags, och det är nu ute på remiss till den 6 juni. Jag har en lång lista över remissinstanser till vilka detta betänkande har sänts. Det vore, innan vi har fått in alla synpunkter och haft en möjlighet att se på hela materialet, oklokt av mig att ta ställning eller säga någonting om vad regeringen har tänkt. När vi skall överväga de olika förslag och alternativ som finns handlar det om att se på kostnader, organisatoriska förändringar, eventuell försäljning av fastigheten och andra sådana frågor.

Marianne Anderssons fråga var om detta beslut skall underställas riksdagen, och så kommer att bli fallet.

Anf. 54 MARIANNE ANDERSSON (c)

Fru talman! Jag har full förståelse för att kulturministern inte i dag uttalar någon absolut vilja. Det är därför som jag vill uttala *min* vilja och försöka lägga fram argumenten för den. Jag är övertygad om att det rätta beslutet är att utlokalisera denna verksamhet på det sätt som beskrivs i utredningen och som reservanterna förordar.

Jag har sett en del på kommitténs förslag. Den framhåller bl.a. argumentet om storleken av befolkningsunderlaget och tillgängligheten för besökare i Stockholm. Det som jag sade i mitt första anförande pekar i en annan riktning. Utbudet är där så oerhört stort att enligt min definitiva uppfattning fler människor kommer att besöka museet, om det förläggs till en annan plats.

Ett annat argument som man för fram är att det skulle bli en kompetensförlust, om nu verksam personal inte skulle flytta med vid utlokaliseringen. Jag är inte så alldeles säker på att så blir fallet. Det finns en betydande kompetens också på de då aktuella orterna, och det måste vara fritt för dem som så vill att flytta med.

Anf. 55 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s)

Fru talman! Jag konstaterar bara att Marianne Andersson och jag säkerligen får anledning att återkomma till frågan om lokaliseringen av Sjöhistoriska museet.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1994/95:492 om asylrätten

Anf. 56 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Fru talman! Ulla Hoffmann har frågat statsministern om regeringen mot bakgrund av det nyligen införda viseringstvånget för kroatiska medborgare är beredd att stå fast vid sitt löfte att värna asylrätten.

Statsministern har överlämnat frågan till mig för besvarande.

Jag vill börja med att säga något om viseringsbestämmelser. Det är varje lands självklara rätt att bestämma vem som skall tillåtas resa in i vårt land. Denna syn avspeglar sig i den svenska utlänningslagen, som har en presumtion för viseringstvång, med undantag för de övriga nor-

diska länderna. Undantag för viseringstvånget görs då Sverige sluter viseringsfrihetsavtal. Detta görs med likasinnade stater där det bedöms som oproblematiskt med en fri rörlighet för personer. Skulle det visa sig att den fria rörligheten innebär problem för avtalsparterna, kan avtalet sägas upp eller suspenderas för att åter reglera personers rörlighet mellan länderna. Detta är fallet med Kroatien.

Reglerna för vem som beviljas asyl har inget samband med viseringspolitiken. Många av dem som kommit till Sverige och här sökt och beviljats asyl har kommit från länder visavi vilka viseringstvång rått. Ett exempel på detta är Iran. Det faktum att man kommer från ett land för vilket viseringstvång råder innebär alltså inte någon inskränkning i rätten att söka och erhålla asyl.

Rätten att söka asyl innefattar inte någon rätt för den enskilde att fritt välja vilket land han eller hon söker asyl i. Detta följer av den s.k. första asyllands-principen, som ingår i svensk rätt.

På Ulla Hoffmanns fråga kan jag alltså svara ja. Regeringen står fast vid sitt löfte att värna asylrätten.

Anf. 57 ULLA HOFFMANN (v)

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Min fråga var dock ställd till statsministern, eftersom den rör ett uttalande som statsrådet Blomberg gjort om asylrätten. Uttalandet förändrar enligt Vänsterpartiets mening inriktningen av asylrätten i Sverige.

Statsministern har det övergripande ansvaret för regeringens politik, och det är därför som jag vänder mig till regeringschefen med frågan om vilka åtgärder regeringen mot bakgrund av uttalandet är beredd att vidta för att klargöra att den står fast vid sitt löfte att värna asylrätten. Jag anser det nödvändigt med ett klarläggande av att regeringen står fast vid värnandet av asylrätten trots det gjorda uttalandet.

I stället för att komma med ett sådant klargörande skickar regeringschefen den som gjort uttalandet. Jag kan inte, vilket också framgår av statsrådets svar, tolka statsministerns handläggning av frågan på något annat sätt än att statsrådet Blombergs uttalande är sanktionerat.

Anf. 58 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Fru talman! Jag tror att Ulla Hoffmanns fråga utgår från att det endast är människor med uppenbara asylskäl som kommer på tanken att söka sig till Sverige. Men människor kan, som bekant, ha många andra personligt sett goda skäl för att vilja komma till vårt land.

Ett bibehållande av viseringsfriheten gentemot Kroatien i en situation där vi bedömer det som omöjligt att återsända någon enda dit skulle innebära att ställa ut ett löfte till alla kroater som är intresserade av att komma till Sverige, åtminstone för en tid, att de har den möjligheten eller t.o.m. rätten, oavsett om de har asylskäl eller inte. En sådan växel vill regeringen inte ställa ut utan att också vara beredd att lösa in den.

Jag skulle vilja fråga Ulla Hoffmann: Är Ulla Hoffmann och Vänsterpartiet beredda att stå för ett sådant erbjudande? Borde det då inte i logikens namn gälla också Bosnien, Restjugoslavien och en lång rad

andra länder, som många människor önskar sig bort ifrån? Accepterar Ulla Hoffman några viseringskrav över huvud taget, eller har just Kroatien något slags särställning?

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1994/95:493 om homosexuella flyktingar

Anf. 59 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Fru talman! Barbro Westerholm har mot bakgrund av ett enskilt asylärende frågat mig vilka åtgärder regeringen avser vidta för att möjliggöra asyl för homosexuella.

Jag har redan i februari i år här i kammaren besvarat denna fråga av Barbro Westerholm men gör det gärna igen.

Omständigheterna i det enskilda fall som Barbro Westerholm refererar till kan jag givetvis av sekretesskäl inte kommentera. Jag vill dock påpeka att den redogörelse Barbro Westerholm gör för Utlänningsnämndens ställningstagande inte är rättvisande. Hon anger att skälet för avslaget enbart är att Rumänien skrivit på internationella fri- och rättighetskonventioner. Utlänningsnämnden har en mycket god länderkännedom, och den omständigheten att Rumänien undertecknat olika konventioner är givetvis bara en bland flera andra omständigheter som ligger till grund för ställningstagandet att ingen förföljelse förekommer som är sanktionerad av de rumänska myndigheterna.

När det gäller rätten till asyl för homosexuella anger förarbetena till utlänningslagen att uppehållstillstånd kan beviljas av humanitära skäl om en samlad bedömning talar för det. Undantagsvis kan också skyddsregeln för de facto-flyktingar vara tillämplig.

I den parlamentariska kommitté som för närvarande ser över flyktingpolitiken kommer frågor om vilka som skall anses ha skyddsbehov och i framtiden få stanna i Sverige att behandlas. Kommittén skall presentera sina förslag i juli i år, och innan dess har jag inte för avsikt att vidta några åtgärder på detta område.

Anf. 60 BARBRO WESTERHOLM (fp)

Fru talman! Jag får tacka statsrådet Blomberg för svaret. Det kan tyckas tjatigt att jag fortsätter att ta upp frågor på detta sätt, men de inrymmer olika principiella frågeställningar. Det är inte samma frågeställning som kommer igen. Det som faktiskt händer efter sådana här debatter är att de påverkar hur man arbetar vidare efteråt.

Den principiella fråga som låg bakom detta fall gäller en person som söker asyl i Sverige därför att ett land som har skrivit på konventioner som skall skydda de homosexuella inte följer konventionerna. Vad gör Sverige åt det land som bryter mot en konvention man har skrivit på? Vi kan lämna de enskilda fallen därhän. Är den svenska regeringen beredd att ta upp frågan med regeringen i det land som den asylsökande kommer från? Det är egentligen knäckfrågan, som statsrådet kanske har någon kommentar till.

Anf. 61 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Fru talman! Jag har just inte några andra kommentarer än vad jag har lämnat. Detta är en av de frågor man bör se över i kommittéarbetet. Som jag svarade förra gången står det inte särskilt angivet i förarbetena. I den proposition som lades fram av den förra socialdemokratiska regeringen, av Maj-Lis Lööw, omnämns den. Hela vårt arbete med att förändra invandrings- och flyktingpolitiken har sin grund i den proposition som lades fram av Maj-Lis Lööw. Jag förutsätter därför att vi också får tankar presenterade för oss från kommitténs sida.

Till svar på Barbro Westerholms direkta fråga vill jag säga att vi är lika angelägna om att andra länder följer sina konventionsåtaganden som att vi själva skall göra det. I den mån vi inte lever upp till de konventioner vi har skrivit på bör vi korrigera oss själva, på samma sätt som vi bör ta upp en dialog med andra stater som har undertecknat konventioner med ett visst innehåll och inte lever upp till de åtaganden de har gjort gentemot sina egna medborgare. Det är väldigt viktigt.

Anf. 62 BARBRO WESTERHOLM (fp)

Fru talman! Då emotser jag denna utredning som semesterläsning.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1994/95:485 om hembränning

Anf. 63 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)

Fru talman! Ulla-Britt Hagström har ställt en fråga till justitieministern om vilka åtgärder som regeringen kommer att vidta för att motverka hembränning av alkohol. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Jag håller med Ulla-Britt Hagström om att hembränning är ett problem. Samtidigt är det svårt att rätt bedöma hembränningens omfattning och utveckling i Sverige. Det finns dock oroande signaler på senare tid om att hembränd sprit i ökad utsträckning säljs till ungdomar.

Jag vill dock korrigera en missuppfattning vad gäller straffbestämmelserna för olovlig sprittillverkning. Förutom att den som olagligt tillverkar sprit kan dömas till fängelse upp till fyra år så kan all vinning av brottet förverkas. Dessutom gäller från årsskiftet att all tillverkning av sprit och spritdrycker är punktskattepliktig, dvs. även sådan tillverkning som är illegal. Det betyder att den som ertappas med att olagligt tillverka sprit måste betala alkoholskatt med 474 kr per liter ren alkohol. Detta är en betydande skärpning jämfört med de 75 kr per liter som den tidigare straffskatten innebar. Det är dock numera inte domstolen utan skattemyndigheten som fastställer den här skatten.

Avslutningsvis vill jag också nämna att det inom regeringskansliet för närvarande arbetas med en departementspromemoria som bl.a. behandlar förslag till hur man kan skärpa bestämmelserna avseende olovlig sprittillverkning. Denna promemoria kommer att remissbehand-

las under sommaren. Avsikten är att till hösten kunna förelägga riksdagen en proposition i frågan.

Anf. 64 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds)

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet Anna Hedborg för svaret, som var positivt och klargörande. Bakgrunden till min fråga är att hembränningen har fått genomslag i ungdomars alkoholvanor. Jag känner en mycket stor oro över att ungdomarna dricker alltmer samtidigt som vi vet att 75 % av brottsligheten är beroende av alkohol.

Det var resultatet från en ungdomsenkät 1993 av Skaraborgsinstitutet om högstadieelevernas hälsa och livsstil som fick mig att reagera. Den innehåller följande. Svaren på frågan om eleverna vet var de kan få tag i hembränd sprit är oroande. Både flickor och pojkar i alla årskurser vet var de kan få tag på den. Kunskapen är störst i årskurs 9, där 40 % av eleverna vet var de kan köpa den hembrända spriten. Detta är allvarligt, bl.a. därför att man inte vet kvaliteten eller styrkan på spriten. Dessutom utförs en kriminell handling. Detta är mycket bekymmersamt.

Anledningen till att jag i min fråga menar att det är otillräckligt med böter för hembränningen som sådan är att jag utgick från alkohollagstiftningen, som talar om böter eller fängelsestraff. Till detta kommer de stora kostnaderna som alkoholen drar med sig för samhället. Det handlar om alkoholrelaterad produktivitetsminskning genom ökad sjukfrånvaro, invalidisering och för tidig död. Det blir egendomsskador, vägtrafikolyckor, skadegörelse och annat. Inom skolan blir det ökad elevvård osv.

Jag undrar varför den man jag refererade till i min fråga inte skulle kunna dömas till en sådan dom som statsrådet talar om. Kan Anna Hedborg visa exempel på någon dom som har avkunnats om alkoholskatt med 474 kr per liter? Hur tänker statsrådet agera för att upplysa ungdomarna om att de varken vet kvalitet eller styrka på spriten och att de faktiskt svävar i stor fara?

Anf. 65 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)

Fru talman! Det är alldeles klart att vi har ett stort problem för närvarande i de ganska tydliga signalerna på att ungdomar dricker betydligt mycket mer och tidigare – inte minst flickor har börjat dricka tidigt – och att hembränt spelar en allt större roll, särskilt för de unga pojkarnas drickande. Det är också ett av skälen till att vi arbetar med denna promemoria i departementet, där vi funderar över vilka olika insatser vi kan göra för att komma åt framför allt hembränningssituationen. Det är litet för tidigt att i dag beskriva vilka åtgärder den kommer att innehålla. Det kommer att vara ett batteri av åtgärder. Det är nödvändigt om man skall kunna komma åt en fråga som den här. En sak är säker, nämligen att hembränningsapparater skall kunna förverkas, efter en beställning från riksdagen.

I övrigt kan man säga att det pågår ganska många aktiviteter när det gäller alkoholkonsumtion över huvud taget och inte minst när det gäller ungdomar. Det arbete av stor vikt som ligger närmast till är det pro-

gram som Folkhälsoinstitutet ganska snart skall presentera, med en nationell strategi. Det skall sedan kunna fungera som hjälp och stöd för det arbete som måste göras framför allt på lokal nivå i kommunerna och genom de alkoholpolitiska program som nu blir en nödvändighet till följd av den nya alkohollagstiftningen.

Jag hoppas mycket på det arbete som nu sätter i gång i de allra flesta kommuner med en social aspekt på alkoholkonsumtionen och med den nya alkohollagen som instrumentet bakom. Det handlar mycket just om ungdomar.

Anf. 66 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds)

Fru talman! Jag har ingenting att säga emot det statsrådet Hedborg säger. Under 80-talet har en stor utslagning av unga människor med stor alkoholkonsumtion eller beroende noterats. Därför är det av stor betydelse att senarelägga alkoholdebuten bland unga människor. Det kan aldrig nog betonas. En tidig alkoholdebut sammanhänger dels med ökat bruk av narkotika, dels med normbrott och asocialt beteende.

Den svenska alkoholkonsumtionen beräknas i dag till totalt 8 liter ren alkohol per person och år. En internationell forskargrupp har beräknat, att skulle konsumtionen öka med 2,5 liter ren alkohol om året, skulle misshandelsfallen öka från 40 000 till 50 000, och den alkoholrelaterade dödligheten skulle öka med 1 800 dödsfall om året. Kostnaden för den alkoholrelaterade sjukvården skulle öka med ca 5 miljarder kronor.

Jag undrar om den promemoria som statsrådet talar om kan innehålla något om att man försöker få ner debutåldern för drickande bland ungdomar.

Anf. 67 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)

Fru talman! En av de viktigaste strategiska frågorna över huvud taget när det gäller samhällets restriktiva syn på alkohol och alkoholtillförsel är att det handlar om ungdomar. Skall alkoholpolitiken lyckas måste den bygga på folklig förankring , förståelse och uppställning från hela samhället. Jag tror att vi i vårt samhälle är ganska överens om att skapa miljöer för ungdomar som gör att alkoholdebuten uppskjuts. Det är någonting som de allra flesta kan ställa upp på.

Hela vår alkoholpolitik går ut på att få en alkoholdebut för unga människor i samklang med de övriga regler som vi har på alkoholområdet. Det är inte bara den promemoria som vi håller på med som det handlar om, utan det handlar inte minst om hela det förebyggande arbete som sker med Folkhälsoinstitutet i spetsen.

Anf. 68 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds)

Fru talman! Jag har fortfarande inte fått något exempel på att man har utdömt en punktskatt på 474 kr per liter. Men det kanske är så nytt att lagen kanske inte riktigt hunnit verka.

En möjlighet för regeringen, som jag ser det, är att göra en rejäl manifestation för familjen. Fortfarande följs familjeåret upp, och i går var den internationella familjedagen.

Enligt Skaraborgsenkäten om skaraborgarnas hälsa och levnadsförhållanden säger 16 % av männen och 12 % av kvinnorna att de någon gång under året prövat att tillverka eget öl eller vin. Det är tillåtet för eget bruk. Vad som bekymrar mig är att det främst är ungdomar som enligt enkäten har prövat tillverka öl eller vin – 20 % av män i åldern 20-34 och 14 % av kvinnor. Vi behöver få en attitydförändring hos ungdomen så att man inte dricker så mycket. Hembrännaren kan i högsta grad underminera ungdomarnas hälsa. Tar regeringen ett fastare grepp?

Anf. 69 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)

Fru talman! Det är nog inte bara familjen det handlar om. Tyvärr går det riktigt illa i familjer där man bränner hemma och på så vis skapar en viss attityd till hembränning och alkoholkonsumtion. Hela vuxenvärlden har ett ansvar när det gäller hembränning och över huvud taget alkoholkonsumtion gentemot sig själva och ungdomarna. Vilken attityd vuxenvärlden ger ungdomarna är mycket viktigt i sammanhanget. Det är en av de frågor som finns med i det allmänna förebyggande arbetet.

Ulla-Britt Hagström frågade om det har utdömts någon punktskatt för illegal hembränning. Det vet jag faktiskt inte, inte heller när det gäller det enskilda fallet – jag kan ju inte debattera enskilda fall. Att regelverket medger en hårdare beskattning än tidigare är i sammanhanget kanske det viktiga för framtiden.

Anf. 70 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds)

Fru talman! Jag tackar för detta. Jag var ju ute efter att få reda på om lagstiftningen behöver skärpas. Den är alltså skärpt, och det handlar om att följa lagstiftningen.

Nu blir det ytterligare bekymmer för ungdomarna, som jag ser det, genom de ytterligare neddragningarna på kommunsektorn och genom att man inte får kostnadsuppräkningar, vilket ger ett minskat utrymme på 18 miljarder fram till 1998. Här är jag väldigt rädd för att ungdomsgruppen glöms bort. Barnomsorgslagen säger att vi måste ha barnomsorg. Vi går miste om 5 miljarder genom att vi blir av med vårdnadsbidraget. Vi har en grupp 80-åringar och äldre där behoven ökar, och kommunerna inriktar sig på dessa. Risken finns att ungdomarna glöms bort och att familjerna pressas alltmer genom sänkta barnbidrag och ökade utgifter. Det kan innebära att ungdomarna glöms bort. Därför vädjar jag till statsrådet Anna Hedborg att göra allt för ungdomarna.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

15 § Svar på fråga 1994/95:503 om utgiftstaket i socialförsäkringssystemet

Anf. 71 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)

Fru talman! Ulla Hoffmann har, med anledning av förslaget i kompletteringspropositionen om ett utgiftstak för de offentliga utgifterna, frågat mig hur regeringen tänker definiera utgiftstaket i socialförsäkringssystemet.

Avsikten med att införa ett utgiftstak för de offentliga utgifterna är att budgetpolitiken skall kunna bedrivas mera långsiktigt. Enligt regeringens uppfattning ökar detta förtroendet för den ekonomiska politiken och främjar tillväxten, vilket är nödvändigt för att komma till rätta med svårigheterna med de offentliga finanserna.

Den exakta utformningen av utgiftstaket och uppföljningsprocessen kräver, som framgår av kompletteringspropositionen, ytterligare beredningsarbete. Detta arbete avses bedrivas på ett sådant sätt att regeringen senast i den ekonomisk-politiska propositionen våren 1996 kan lägga fram förslag om dels den tekniska utformningen av ett utgiftstak, dels ett kvantitativt angivet utgiftstak för år 1997.

Jag vill tillägga att det pågående arbetet i såväl sjuk- och arbetsskadeberedningen som genomförandegruppen för det nya pensionssystemet bl.a. syftar till att åstadkomma en fastare koppling mellan de olika försäkringarnas inkomster och utgifter. På så sätt ges möjligheter till en bättre beräkning av de budgetpolitiska förutsättningarna för de olika försäkringsgrenarna.

Anf. 72 ULLA HOFFMANN (v)

Fru talman! Jag tackar statsrådet Hedborg för svaret.

Statsrådet säger att man måste komma till rätta med svårigheterna med de offentliga finanserna. Jag ser dock utgiftstaket som att regeringen avhänder sig ytterligare en möjlighet att bedriva en social samhällsekonomisk politik. Det finns faktiskt en poäng i att statens finanser, precis som samhällsekonomin i övrigt, påverkas negativt av t.ex. hög arbetslöshet. Det är med andra ord rimligt att det svider i statens kassakista när utslagningen av människor är för stor. Det tvingar politikerna att bedriva en konstruktiv och social politik.

Jag säger inte att det kommer att bli så, men med ett utgiftstak får regeringen möjlighet att föra en politik med stor tolerans mot arbetslöshet och social utslagning. Men i ett läge som i dag blir det ett utgiftstak som är mycket osäkert definierat. Enligt vad jag förstod av kompletteringspropositionen skall alltså riksdagen lägga fast hur mycket pengar som får spenderas på socialförsäkringar. Men man säger ingenting om inkomsterna. Det är självklart att vi skall ha kontroll på utgifterna. Men det gör man bättre med någon form av målformulering. Men en kontroll över statsbudgeten innebär inte bara att man begränsar utgifterna utan också att man når ett samspel mellan utgifter och inkomster.

Jag har ytterligare några frågor till statsrådet vad gäller utgiftstaket. Skall det vara ett tak gemensamt för alla system, eller skall det vara

olika i de olika systemen? Kommer det vidgade avgiftsunderlag till pensionerna som socialförsäkringssystemen utgör till en kostnad av 30 miljarder per år att ingå och ligga under det här taket?

Sedan vill jag att statsrådet ytterligare kommenterar det nya pensionssystemet och utgiftstaket. Jag trodde att man hade beslutat i riksdagen att någon form av följsamhetsindexering, och inte ett utgiftstak, skulle gälla.

Anf. 73 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)

Fru talman! När vi inför ett utgiftstak gör vi det inte för att skapa hög tolerans för arbetslöshet, utan precis raka motsatsen.

För att vi skall kunna bedriva en aktiv politik som är mycket starkt inriktad på att minimera arbetslösheten krävs det att vi, till skillnad från den förra regeringen, har så mycket ordning på finanserna att vi har möjligheter till och förutsättningar för att verkligen bedriva en sådan aktiv politik, också konjunkturpolitiskt. Att ett utgiftstak skulle skapa tolerans för arbetslöshet är alldeles tvärtemot vad det handlar om.

De konkreta frågorna om hur ett utgiftstak kommer att konstrueras är helt enkelt omöjliga att besvara. Beredningsarbetet med den faktiska utformningen av ett utgiftstak har knappt börjat. Det betyder att det är i beredningsarbetet det får avgöras hur ett sådant tak kommer att se ut.

Det är självklart att socialförsäkringssystemet är speciellt till sin karaktär och därför kommer att kräva noggranna överväganden. Just socialförsäkringarna innehåller en del av de svåra frågorna när det gäller på vilket sätt man kopplar socialförsäkringarna till ett utgiftstak. Å andra sidan utgör socialförsäkringarna en så stor del av de offentliga utgifterna att de inte kan frikopplas helt och hållet från frågan.

Anf. 74 ULLA HOFFMANN (v)

Fru talman! Jag poängterade mycket noggrant att det inte är nödvändigt att det kommer att bli så. Jag påstår inte heller att regeringen har för avsikt att använda sig av utgiftstaket på det sättet.

Men det framgår faktiskt inte av kompletteringspropositionen vad det är som är meningen. Det visar hur osäkert och odefinierat utgiftstaket är, och jag tycker att det verkar konstigt att riksdagen skall fatta beslut i en fråga vars konsekvenser för t.ex. socialförsäkringarna vi inte känner till.

Statsrådet svarar inte på min fråga. Hur är det med följsamhetsindexeringen i det nya pensionssystemet, som jag tror de flesta partier har ställt upp bakom? Kommer det nya pensionssystemet också att omfattas av utgiftstaket, eller kommer det att vara ett autonomt system vid sidan om? Det vidgade avgiftsunderlaget kommer att kosta 30 miljarder. Kommer dessa att ligga under utgiftstaket?

Anf. 75 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)

Fru talman! Att fatta beslut och faktiskt veta vad man gör är viktigt. Det som vi har för avsikt att åstadkomma med hjälp av det kvalificerade beredningsarbete som krävs innan man detaljutformar utgiftstaket är

att skapa ännu mycket bättre budgetdisciplin i staten. Det är ganska viktigt.

Skall man kunna undvika negativa överraskningar av det slag som den förra regeringen åstadkom, med sitt fullständiga världsrekord i felräkning på 120 miljarder i budgetunderskott, är det viktigt att vi utvecklar budgetprocessen och budgetdisciplinen.

Ett utgiftstak innebär ju inte att man skall skapa idiotramar, utan man skall skapa sådana ramar som det går att leva med. Dessutom handlar det om att man faktiskt skulle kunna förutse och förutspå effekterna av sina beslut.

Anf. 76 ULLA HOFFMANN (v)

Fru talman! Jag blir förtvivlad för att min repliktid snart är slut. Jag vill gärna få veta mera om följsamhetsindexeringen i det nya pensionssystemet.

Statsrådet säger att taket är viktigt och att man skall veta vad man gör. När det gäller LSS hade regeringen i kompletteringspropositionen budgeterat ett visst antal kronor. När kostnaden sedan överstiger den budgeterade kostnaden skär man bara rakt av, utan att utreda varför. Jag menar att man skulle kunna få precis samma effekt om man gör ordentliga konsekvensanalyser innan man framlägger ett förslag om t.ex. ett utgiftstak.

Anf. 77 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)

Fru talman! Nej, vi skär inte rakt av i LSS. Men eftersom man då inte gjorde ordentliga konsekvensanalyser i förväg, måste vi göra det nu i och med att kostnaderna har blivit så mycket högre.

Det är över huvud taget ganska svårt att göra detaljerade utfästelser i förväg både om utgiftstaket, som ännu inte är färdigberett, och också om följsamhetsindexeringen i förhållande till utgiftstaket. Följsamhetsindexeringens detaljer är ännu inte beslutade, men de måste naturligtvis på något sätt kopplas till frågan om utgiftstaket, möjligen genom att man konstaterar att man på den punkten redan har löst ett viktigt problem, nämligen följsamhet till samhällsekonomins utveckling.

Anf. 78 ULLA HOFFMANN (v)

Fru talman! Som gammal pensionskämpe vill jag då säga att det gläder mig att överenskommelsen kanske inte håller fullt ut genom att man har börjat att ändra litet.

Men fortfarande undrar jag: Kommer de 30 miljarderna, som utgör det vidgade avgiftsunderlaget, att ingå i kostnaderna och på det sättet påverka t.ex. nivåer – eller hur det nu kommer att se ut – i socialförsäkringarna?

Anf. 79 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)

Fru talman! Vi har en pensionsöverenskommelse som fortsätter att fungera på så vis att vi skall komma överens om på vilket sätt detaljerna i uppgörelsen skall fullföljas. Bland dessa detaljer ingår följsamhetsindexeringen, och den kommer så småningom att hamna på bordet i

form av konkreta förslag. Det, liksom alla andra förslag som nu läggs fram, kommer naturligtvis att behöva kopplas till frågan om ett utgiftstak så att det blir förutsägbart på vilket sätt dessa utgifter kommer att påverkas. Det gäller pensionerna och över huvud taget alla andra utgifter. Vi kommer att återkomma i frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande
1994/95:KU47 Digitala ljudradiosändningar

Finansutskottets betänkande
1994/95:FiU22 Frågor om offentlig upphandling

Lagutskottets betänkanden
1994/95:LU26 Investeringar i arrendejordbruket m.m.
1994/95:LU28 Ändrade regler om ersättningsansvaret för oljeskador till sjöss
1994/95:LU29 Märkning av skor

Utbildningsutskottets betänkanden
1994/95:UbU11 Ny högskola i Stockholms län
1994/95:UbU12 Inrättandet av professurer
1994/95:UbU13 Studiefinansieringen för doktorander
1994/95:UbU14 Anslag till Sveriges lantbruksuniversitet, m.m.
1994/95:UbU15 Anslag till högre utbildning och forskning, m.m.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande
1994/95:AU16 Ny föräldraledighetslag m.m.

17 § Kammaren åtskildes kl. 15.47.

Förhandlingarna leddes av talmannen.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll 1

2 § Meddelande om frågestunden den 30 maj 1

3 § Meddelande om svar på interpellation 1

4 § Svar på fråga 1994/95:476 om effekten av nedläggning av häktet i Eskilstuna 1

Anf. 1 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s) 1
Anf. 2 LARS G LINDER (s) 2
Anf. 3 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s) 3
Anf. 4 LARS G LINDER (s) 3

5 § Svar på fråga 1994/95:486 om ett underrättelseregister hos polisen 3

Anf. 5 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s) 3
Anf. 6 LARS BJÖRKMAN (m) 4
Anf. 7 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s) 5
Anf. 8 LARS BJÖRKMAN (m) 5
Anf. 9 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s) 6
Anf. 10 LARS BJÖRKMAN (m) 6

6 § Svar på fråga 1994/95:487 om antalet poliser 6

Anf. 11 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s) 6
Anf. 12 LARS BJÖRKMAN (m) 7

7 § Svar på frågorna 1994/95:489, 490, 491, 495, 496 och 497 om sexuella övergrepp på barn 7

Anf. 13 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s) 7
Anf. 14 BARBRO WESTERHOLM (fp) 8
Anf. 15 ROSE-MARIE FREBRAN (kds) 9
Anf. 16 INGBRITT IRHAMMAR (c) 9
Anf. 17 EVA ZETTERBERG (v) 10
Anf. 18 MARGARETA ISRAELSSON (s) 10
Anf. 19 GULLAN LINDBLAD (m) 11
Anf. 20 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s) 11
Anf. 21 BARBRO WESTERHOLM (fp) 13
Anf. 22 ROSE-MARIE FREBRAN (kds) 13
Anf. 23 MARGARETA ISRAELSSON (s) 14
Anf. 24 INGBRITT IRHAMMAR (c) 14
Anf. 25 GULLAN LINDBLAD (m) 14
Anf. 26 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s) 15
Anf. 27 GULLAN LINDBLAD (m) 15
Anf. 28 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s) 15

8 § Svar på fråga 1994/95:498 om partistödet 16

Anf. 29 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s) 16
Anf. 30 STEN SVENSSON (m) 16
Anf. 31 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s) 17
Anf. 32 STEN SVENSSON (m) 17
Anf. 33 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s) 18
Anf. 34 STEN SVENSSON (m) 18

9 § Svar på fråga 1994/95:484 om socialbidrag till turister 18

Anf. 35 Socialminister INGELA THALÉN (s) 18
Anf. 36 STEN ANDERSSON (m) 18
Anf. 37 TALMANNEN 19
Anf. 38 Socialminister INGELA THALÉN (s) 19
Anf. 39 STEN ANDERSSON (m) 19
Anf. 40 Socialminister INGELA THALÉN (s) 19
Anf. 41 STEN ANDERSSON (m) 20
Anf. 42 Socialminister INGELA THALÉN (s) 20

10 § Svar på fråga 1994/95:500 om folkhögskollärarexamen 20

Anf. 43 Utbildningsminister CARL THAM (s) 20
Anf. 44 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v) 21
Anf. 45 Utbildningsminister CARL THAM (s) 21
Anf. 46 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v) 22
Anf. 47 Utbildningsminister CARL THAM (s) 22
Anf. 48 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v) 22
Anf. 49 Utbildningsminister CARL THAM (s) 22
Anf. 50 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v) 22

11 § Svar på fråga 1994/95:501 om ett nytt sjöhistoriskt museum 23

Anf. 51 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s) 23
Anf. 52 MARIANNE ANDERSSON (c) 23
Anf. 53 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s) 24
Anf. 54 MARIANNE ANDERSSON (c) 24
Anf. 55 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s) 24

12 § Svar på fråga 1994/95:492 om asylrätten 24

Anf. 56 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s) 24
Anf. 57 ULLA HOFFMANN (v) 25
Anf. 58 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s) 25

13 § Svar på fråga 1994/95:493 om homosexuella flyktingar 26

Anf. 59 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s) 26
Anf. 60 BARBRO WESTERHOLM (fp) 26
Anf. 61 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s) 27
Anf. 62 BARBRO WESTERHOLM (fp) 27

14 § Svar på fråga 1994/95:485 om hembränning 27

Anf. 63 Statsrådet ANNA HEDBORG (s) 27

Anf. 64 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds) 28
Anf. 65 Statsrådet ANNA HEDBORG (s) 28
Anf. 66 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds) 29
Anf. 67 Statsrådet ANNA HEDBORG (s) 29
Anf. 68 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds) 29
Anf. 69 Statsrådet ANNA HEDBORG (s) 30
Anf. 70 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds) 30

15 § Svar på fråga 1994/95:503 om utgiftstaket i socialförsäkringssystemet 31

Anf. 71 Statsrådet ANNA HEDBORG (s) 31
Anf. 72 ULLA HOFFMANN (v) 31
Anf. 73 Statsrådet ANNA HEDBORG (s) 32
Anf. 74 ULLA HOFFMANN (v) 32
Anf. 75 Statsrådet ANNA HEDBORG (s) 32
Anf. 76 ULLA HOFFMANN (v) 33
Anf. 77 Statsrådet ANNA HEDBORG (s) 33
Anf. 78 ULLA HOFFMANN (v) 33
Anf. 79 Statsrådet ANNA HEDBORG (s) 33

16 § Bordläggning 34

17 § Kammaren åtskildes kl. 15.47 ..... **34**

gotab 48703, Stockholm 1995